

تاریخ ۳ - دوازدهم علوم انسانی

درسنامه و نکات مهم (خلاصه) درس ۹

نهضت ملی شدن صنعت نفت ایران

نفت و اهمیت آن

علل اهمیت نفت: با پیشرفت و گسترش صنعت در یکصد و پنجاه سال اخیر، اهمیت فوق العاده نفت به عنوان مهمترین منبع تأمین انرژی . در دنیای کنونی، وابستگی صنایع گوناگون به نوعی به نفت و مشتقات آن آشکار شدن اهمیت و ارزش دسترسی به منابع نفت و تسلط بر آن بیش از گذشته برای سیاستمداران و رهبران کشورهای قدرتمند پس جنگهای جهانی اول و دوم

علل توجه سیاستمداران و رهبران کشورهای قدرتمند در اوایل سده 20 م به منطقه خاورمیانه: **در نتیجه کشف منابع نفت در منطقه خاورمیانه؛ جلب توجه کشورهای استعمارگر و صاحبان صنایع بزرگ بیش از گذشته به این منطقه و از جمله کشور ما با داشتن سومین ذخایر نفت جهان**

تأثیر کشف نفت بر اوضاع سیاسی-اقتصادی و اجتماعی ایران: تغییر و تحولات بنیادین در امور اقتصادی، سیاسی و اجتماعی بدنبال دست یافتن به طلای سیاه در ایران .

با وجود اهمیت و آثار مثبت نفت در ابعاد مختلف زندگی مردم کشورهای نفت خیز، اشاره بعضی از کارشناسان به برخی تأثیرات منفی آن در ابعاد اقتصادی و سیاسی

تاریخچه کشف و استخراج نفت ایران

کشف نفت در ایران: دوره مظفرالدین شاه

قرارداد داری (اولین قرارداد نفتی ایران): در زمان مظفرالدین شاه، واگذاری امتیاز کشف و استخراج نفت و گاز در سرتاسر ایران به مدت 60 سال به یک سرمایه دار انگلیسی به نام ویلیام ناکس داری 1280 (ش 1901 م.) تعهدات داری: در مقابل واگذاری نفت، تعهد او در پرداخت 20 هزار لیره نقد، 20 هزار لیره به شکل سهام و 16 درصد سود خالص سالانه به دولت ایران

مفاد قرارداد داری: ایران: 1. واگذاری امتیاز کشف و استخراج نفت و گاز در سرتاسر ایران به مدت 60 سال به یک سرمایه دار انگلیسی به نام ویلیام ناکس داری؛ انگلیس 1. پرداخت 20 هزار لیره نقد 2. 20 هزار لیره به شکل سهام 3. 16 درصد سود خالص سالانه به دولت ایران

نخستین حلقه چاه نفت: نتیجه دادن فعالیت های انگلیسی ها برای یافتن منابع نفت در مناطق مختلف ایران، با فوران نخستین حلقه چاه نفت در منطقه مسجد سلیمان (1908.01.28 م.)

مهمترین تحول ایران بلافاصله پس از کشف اولین چاه نفت: پس از آن، ایجاد شرکت جدیدی به نام "شرکت نفت پارس و انگلیس". حفر چاه های زیادی در منطقه مسجد سلیمان توسط این شرکت و کشیدن خط لوله ای از آنجا تا آبادان

اقدامات شرکت نفت پارس و انگلیس: حفر چاه های زیادی در منطقه مسجد سلیمان توسط این شرکت و کشیدن خط لوله ای از آنجا تا آبادان

اقدامات دولت انگلیس پس از کشف نفت (سیاست نفتی انگلیس در ایران): اطلاع دولت انگلستان از ارزش منابع عظیم نفت ایران و اهمیت آن برای نیروی دریایی خود؛ در نتیجه خریداری 51 درصد سهام شرکت نفت پارس و انگلیس در نتیجه به دست آوردن حق نظارت کامل بر آن شرکت (1914 م) و تبدیل این شرکت به بازوی پر قدرت اقتصادی و سیاسی دولت انگلیس و فراهم شدن زمینه اعمال نفوذ و مداخله بیشتر انگلیسی ها در ایران.

علت خریداری 51 درصد سهام شرکت نفت پارس و انگلیس: اطلاع دولت انگلستان از ارزش منابع عظیم نفت ایران و اهمیت آن برای نیروی دریایی خود

پیامد خریداری 51 درصد سهام شرکت نفت پارس و انگلیس: به دست آوردن حق نظارت کامل بر آن شرکت و تبدیل این شرکت به بازوی پر قدرت اقتصادی و سیاسی دولت انگلیس و فراهم شدن زمینه اعمال نفوذ و مداخله بیشتر انگلیسی ها در ایران

روابط ایران و انگلیس پس از انقلاب مشروطه در ارتباط با این شرکت: همواره وجود اختلافات دامنه داری درباره نحوه عملکرد شرکت نفت ایران و انگلیس و پرداخت سهم ایران میان دولت ایران و انگلیس. در نتیجه چنین اختلافاتی لغو امتیازنامه داری توسط رضاشاه به صورت یک طرفه اما خیلی زود انعقاد قرارداد نفتی دیگری با انگلستان توسط وی (۱۹۳۳م. ۱۳۱۲ه). علت لغو قرارداد داری توسط رضاشاه: وجود اختلافات دامنه داری درباره نحوه عملکرد شرکت نفت ایران و انگلیس و پرداخت سهم ایران میان دولت ایران و انگلیس پس از انقلاب مشروطه لغو قرارداد داری: توسط رضاشاه

قرارداد ۱۹۳۳م. ۱۳۱۲: بدنبال لغو قرارداد داری؛ در زمان رضاشاه انعقاد قرارداد نفتی جدید بین ایران و انگلیس. در قرارداد جدید، افزایش نسبی سهم ایران نسبت به قرارداد قبلی و محدود شدن محدوده جغرافیایی قرارداد به میدانهای نفتی شناخته شده جنوب کشور، اما در عوض، اضافه شدن ۳۰ سال به مدت قرارداد. در قرارداد نفتی ۱۳۱۲ه ۱۹۳۳م سهام ایران: افزایش نسبی نسبت به قرارداد داری محدود فعالیت در قرارداد نفتی ۱۹۳۳م: محدود شدن محدوده جغرافیایی قرارداد به میدانهای نفتی شناخته شده جنوب کشور

علت افزوده شدن ۳۰ سال به مدت قرارداد ۱۹۳۳م: محدود شدن محدوده جغرافیایی قرارداد به میدانهای نفتی شناخته شده جنوب کشور

اوضاع سیاسی و اجتماعی ایران پس از شهریور 1320: ۱. اشغال ایران توسط نیروهای متفقین (شوروی و انگلستان و سپس آمریکا) در شهریور 1320. ۲. برکناری و تبعید رضاشاه از کشور، ۳. بدست گرفتن کنترل مستقیم راه های اصلی خلیج فارس به مرزهای شوروی و حفاظت از چاه ها و تأسیسات نفت جنوب. ۴. بازداشت برخی از شخصیت های ایرانی هوادار دولتهای محور و تعدادی از آلمانیهای فعال در ایران. ۵. بروز مشکلات و اعتراض های خیابانی متعددی در شهرهای مختلف کشور از جمله تهران به علت کمبود و گرانی مواد غذایی و به ویژه نان در زمان جنگ جهانی دوم با وجود تعهد دولت های اشغالگر در تأمین آذوقه و غله مورد نیاز مردم ایران

عاقبت شخصیت های ایرانی هوادار دولتهای محور و تعدادی از آلمانیهای فعال در ایران پس از اشغال ایران در شهریور ۱۳۲۰ه: بازداشت آنها توسط دول متفق

پیامد کمبود و گرانی مواد غذایی و به ویژه نان در زمان جنگ جهانی دوم: بروز مشکلات و اعتراض های خیابانی متعددی در شهرهای مختلف کشور از جمله تهران

علت بروز مشکلات و اعتراض های خیابانی متعددی در شهرهای مختلف کشور از جمله تهران: به علت کمبود و گرانی مواد غذایی و به ویژه نان در زمان جنگ جهانی دوم

اقدامات محمد رضا شاه پهلوی در ابتدای سلطنتش: انجام اقدامات مختلفی به منظور تحکیم جایگاه خویش، ۱. هنگام ادای سوگند در مجلس شورای ملی تعهد وی به عنوان یک پادشاه مشروطه مطابق قانون اساسی، فقط سلطنت کردن نه حکومت ۲. در اختیار دولت گذاشتن املاک متصرفی پدرش به منظور بازگرداندن به صاحبانشان ۳. علاوه بر این، اطمینان به مراجع تقلید در محدود یا ممنوع نبودن حجاب.

هدف اقدامات محمد رضا شاه پهلوی در ابتدای سلطنتش: به منظور تحکیم جایگاه خویش

اوضاع داخلی (سیاسی) ایران در فاصله سال های 1320 تا 1332: ۱. تسلط شاه فقط بر ارتش ۲. نظارت و قدرت اداری و اجرایی کشور در اختیار هیئت دولت و مجلس شورای ملی ۳. نفوذ و قدرت فراوان اعیان و اشراف زمین دار و غیرزمین دار در مجلس، هیئت دولت و در سطح محلی ۴. در این دوره، فعالیت مطبوعات و احزاب به صورت گسترده و با شور و شوق فراوان و نقش مؤثر آنها در تحولات سیاسی و اجتماعی.

نظارت و قدرت اداری و اجرایی کشور طی سالهای ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۲ هـ برعهده: در اختیار هیئت دولت و مجلس شورای ملی
مهمترین افراد صاحب نفوذ در مجلس، هیئت دولت و در سطح محلی طی سالهای ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۲ هـ: اعیان و اشراف زمین دار و غیرزمین دار نه شخص شاه

وضعیت مطبوعات طی سالهای ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۲ هـ: در این دوره، فعالیت مطبوعات و احزاب به صورت گسترده و با شور و شوق فراوان و نقش مؤثر آنها در تحولات سیاسی و اجتماعی

نقش مؤثر احزاب و مطبوعات: در تحولات سیاسی و اجتماعی ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۲ هـ

زمینه های نهضت ملی شدن نفت

سیاست موازنه منفی

علت مطرح شدن سیاست موازنه منفی: (علت رقابت دولت آمریکا و شوروی در ایران): در دوران اشغال ایران، رقابت دولت های آمریکا و شوروی برای کسب امتیاز استخراج نفت در مناطقی در خارج از محدوده قرارداد ۱۳۱۲ ش ۱۹۳۳ م ایران و انگلیس، از جمله نفت شمال، در این میان، تصویب طرح پیشنهادی دکتر محمد مصدق توسط نمایندگان مجلس شورای ملی (دوره چهاردهم) مبنی بر منع دولت از هرگونه مذاکره و انعقاد قرارداد با کشورهای خارجی در خصوص نفت ایران بدون تأیید و تصویب مجلس در ۱۳۲۳ هـ.

این مصوبه در حکم اتخاذ سیاست "موازنه منفی"، یعنی ایستادگی در برابر امتیازخواهی دولتهای سلطه جو، در مقابل سیاست "موازنه مثبت" به معنای تسلیم شدن در برابر قدرتهای بزرگ و اعطای امتیاز به آنها

سیاست موازنه منفی: مطرح شده توسط دکتر مصدق در مجلس چهاردهم. به معنای منع دولت از هرگونه مذاکره و انعقاد قرارداد با کشورهای خارجی در خصوص نفت ایران بدون تأیید و تصویب مجلس در ۱۳۲۳ هـ.

علت عدم خروج شوروی از ایران پس از پایان جنگ جهانی دوم: درخواست شوروی در گرفتن امتیاز، و سپس خروج نیروهایش از ایران

علت خروج شوروی از ایران: واگذاری امتیاز نفت شمال به شوروی توسط احمد قوام (قوام السلطنه) نخست وزیر وقت، سیاست احمدقوام در مقابل عدم خروج نیروهای شوروی از ایران پس از پایان جنگ دوم: واگذاری امتیاز نفت شمال به شوروی توسط احمد قوام (قوام السلطنه) نخست وزیر وقت،

علت واگذاری نفت شمال به شوروی توسط احمدقوام: خروج نیروهای شوروی از ایران مشروط به گرفتن امتیاز، واکنش مجلس چهاردهم در مقابل واگذاری امتیاز نفت شمال به شوروی: شرط اجرایی شدن این موافقت تأیید و تصویب آن توسط مجلس شورای ملی، اما عدم تصویب موافقت نامه مذکور توسط نمایندگان مجلس؛ حتی ممنوع کردن واگذاری هرگونه امتیاز استخراج نفت و مشتقات آن به خارجی ها

پیامدهای سیاست موازنه منفی: ۱. مخالفت با قرارداد نفت شمال با شوروی ۲. اعتراض به قرارداد نفت جنوب

۳. جلوگیری از تصویب قرارداد الحاقی ۴. زمینه ملی شدن نفت ایران

اعتراض به قرارداد نفت جنوب

روند اعتراض به قرارداد نفت جنوب: درخواست نمایندگان مجلس شورای ملی در مخالفت با اعطای امتیاز نفت شمال به شوروی، از دولت در اجرای مذاکره برای گرفتن تمامی حقوق ملی در موضوع نفت جنوب و انجام اقدامات لازم در ۱۳۲۶ ه.؛ این اقدام به معنای: اعلام نارضایتی رسمی و علنی از قرارداد نفتی ایران با انگلستان (قرارداد ۱۹۳۳ م ۱۳۱۲ ش) و تلاش برای تجدید نظر در آن. پس از آن، گسترش انتقاد و اعتراض نسبت به این قرارداد در محافل سیاسی و مطبوعاتی ایران. مفهوم درخواست نمایندگان از دولت برای گرفتن تمام حقوق ملی در موضوع نفت جنوب: اعلام نارضایتی رسمی و علنی از قرارداد نفتی ایران با انگلستان (قرارداد ۱۹۳۳ م ۱۳۱۲ ش) و تلاش برای تجدید نظر در آن پیامد درخواست نمایندگان از دولت برای گرفتن تمام حقوق ملی در موضوع نفت جنوب: (علت) گسترش انتقاد و اعتراض نسبت به این قرارداد در محافل سیاسی و مطبوعاتی ایران.

جلوگیری از تصویب قرارداد الحاقی

قرارداد الحاقی (گس-گلشائیان): تدوین و امضای قرارداد الحاقی پس از مذاکراتی میان نماینده دولت ایران و نماینده شرکت نفت ایران و انگلیس با هدف بازنگری در قرارداد نفت جنوب و تأمین منافع ایران هدف از انعقاد قرارداد الحاقی: با هدف بازنگری در قرارداد نفت جنوب و تأمین منافع ایران قرارداد الحاقی بین: نماینده ایران (گلشائیان) و نماینده شرکت نفت ایران و انگلیس (گس)

مفاد قرارداد الحاقی: با وجود هدف قرارداد در بازنگری در قرارداد نفت جنوب و تأمین منافع ایران؛ تنها تعدیل معاهده نفتی 1312 ش توسط این قرارداد اما عدم تأمین حقوق و منافع کشور ما

واکنش نمایندگان مجلس پانزدهم در برابر قرارداد الحاقی: با وجود تعدیل معاهده نفتی 1312 ش توسط این قرارداد اما عدم تأمین حقوق و منافع کشور ما؛ در نتیجه ممانعت از رأی گیری دوباره آن توسط معدودی از نمایندگان مخالف این قرارداد در مجلس شورای ملی

واکنش نمایندگان مجلس شانزدهم در برابر قرارداد الحاقی: جلوگیری از تصویب قرارداد مذکور در مجلس شانزدهم توسط اقلیتی از نمایندگان عضو جبهه ملی به رهبری دکتر مصدق با مخالفت مؤثر خود

علل مهم مخالفت با قرارداد الحاقی گس گلشایان: ۱. نادیده گرفتن حقوق مادی مردم ایران در این قرارداد، ۲. نقض حاکمیت ملی و استقلال کشور ۳. مشروعیت به تسلط بیگانگان بر منابع و صنعت نفت

رهبر جبهه ملی: دکتر مصدق

مهمترین اقدام جبهه ملی در مجلس شانزدهم: جلوگیری از تصویب قرارداد مذکور در مجلس شانزدهم توسط اقلیتی از نمایندگان عضو جبهه ملی به رهبری دکتر مصدق با مخالفت مؤثر خود و تلاش در جهت ملی شدن صنعت نفت

مبارزه برای ملی کردن نفت (روند ملی شدن صنعت نفت در ایران):

طرح ملی شدن صنعت نفت: مطرح شدن این پیشنهاد توسط نمایندگان مخالف قرارداد الحاقی در مجلس شانزدهم، ضمن مخالفت با آن قرارداد،

واکنشها در مقابل مطرح شدن طرح ملی شدن صنعت نفت توسط جبهه ملی: ۱. استقبال گسترده شخصیت ها، قشرها و گروه های مختلف سیاسی، ملی و مذهبی ۲. پشتیبانی بسیاری از مطبوعات از آن ۳. ایجاد تظاهرات و اعتصابات هایی در مخالفت با قرارداد الحاقی و طرف داری از ملی شدن صنعت نفت

نقش آیت الله کاشانی در روند ملی شدن نفت: آیت الله سید ابوالقاسم کاشانی، دارای سابقه طولانی در مبارزه با استعمار انگلستان، با جدیت تمام حمایت از جنبش ملی شدن صنعت نفت؛ صدور اعلامیه ای، و اعلام مبارزه برای ملی شدن نفت بعنوان تکلیف دینی و وطنی ملت ایران و تأیید نظر او توسط تعدادی از علما

واکنش انگلستان در مقابل تلاش ایران برای ملی شدن نفت: تلاش انگلستان و عوامل داخلی اش برای حفظ منافع استعماری خود و جلوگیری از دستیابی ملت ایران به حقوق خویش. حمایت و جانبداری سپهد حاجعلی رزم آرا در مقام نخست وزیر (تیر تا اسفند ۱۳۲۹هـ.) از سیاست انگلستان و مخالفت با ملی شدن صنعت نفت

مهمترین عامل داخلی انگلستان در ایران در آستانه ملی شدن نفت: نخست وزیر رزم آرا

واکنش رزم آرا در مقابل ملی شدن نفت: حمایت و جانبداری سپهبد حاجعلی رزم آرا در مقام نخست وزیر (تیر تا اسفند ۱۳۲۹هـ.) از سیاست انگلستان و مخالفت با ملی شدن صنعت نفت

تصویب قانون ملی شدن صنعت نفت

عاقبت رزم آرا: اعدام انقلابی وی توسط خلیل طهماسبی جزو جمعیت فداییان اسلام

پیامد اعدام انقلابی رزم آرا: پس از اعدام انقلابی رزم آرا؛ برداشته شدن مهم ترین مانع بر سر راه ملی شدن صنعت نفت. چند روز بعد از آن، تصویب طرح ملی شدن صنعت نفت نخست در مجلس شورای ملی 24 (اسفند) 1329 و سپس مجلس سنا در 29 اسفند 1329 و در واقع پیروزی جنبش ضداستعماری ملت ایران

مهمترین مانع بر سر راه ملی شدن صنعت نفت: حضور رزم آرا نخست وزیر مجری برنامه ها و اهداف انگلیس چگونگی ملی شدن صنعت نفت: پس از اعدام انقلابی رزم آرا؛ برداشته شدن مهم ترین مانع بر سر راه ملی شدن صنعت نفت. چند روز بعد از آن، تصویب طرح ملی شدن صنعت نفت نخست در مجلس شورای ملی 24 (اسفند) 1329 و سپس مجلس سنا در 29 اسفند 1329 و در واقع پیروزی جنبش ضداستعماری ملت ایران

عوامل تأثیرگذار بر خیزش ملت ایران برای طلب کردن و گرفتن حقوق ملی خود: پیروزی جنبشهای ضداستعماری مردم هندوستان علیه انگلستان به عنوان استعمار پیر و نیز موفقیت حرکت‌های استقلال طلبانه در برخی از کشورهای آسیایی و آفریقایی،

نخست وزیر مصدق و اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت

چگونگی نخست وزیری مصدق: انتصاب دکتر مصدق به نخست وزیر با حمایت گسترده افکار عمومی، اتحاد و همکاری تنگاتنگ نیروهای ملی و مذهبی و پشتیبانی قاطع آیت الله کاشانی، در اردیبهشت 1330، مهمترین اقدامات دکتر مصدق در دور اول نخست وزیر: اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت و خلع ید از شرکت نفت ایران و انگلیس با قاطعیت

اقدامات دولت دکتر مصدق پس از روی کار آمدن در جهت اجرای خلع ید شرکت نفت ایران و انگلیس: بی درنگ اعزام هیئتی به ریاست مهندس مهدی بازرگان به خوزستان به منظور خروج مراکز و تأسیسات نفتی از حوزه اختیار شرکت نفت ایران و انگلیس

رئیس هیئت اعزامی دکتر مصدق در جهت اجرای خلع ید شرکت نفت ایران و انگلیس: مهندس مهدی بازرگان اجرای این قانون: نقطه عطفی در تاریخ معاصرو مبارزه مردم ایران برای رهایی از سلطه استعمار و نجات سرمایه های ملی از تسلط بیگانگان

اقدامات انگلستان برای ممانعت از ملی شدن نفت

۱. **تحریر** مهمترین اقدامات سیاسی، اقتصادی و نظامی انگلیسی ها برای جلوگیری از تصویب و اجرای قانون ملی شدن نفت: **تحریر** کارگران صنعت نفت به اعتصاب گسترده از طریق منع شرکت نفت ایران و انگلیس از پرداخت فوق العاده دستمزد آنان؛
۲. **فرستادن کشتیهای جنگی خود به خلیج فارس و بنادر ایران و تهدید نظامی؛**
۳. **طرح شکایت از ایران در مجامع بین المللی؛**
۴. **تهدید اقتصادی ایران با تعطیلی شعب بانک انگلیس، خارج کردن سرمایه های شرکت نفت و تحریم خرید نفت.**

سیاست دولت دکتر مصدق برای مقابله با تهدیدها و تحریم های اقتصادی انگلستان: اجرای برنامه ی اقتصاد بدون نفت

اقدامات دکتر مصدق در سطح بین المللی: (تلاشهای مصدق در جهت اثبات حقانیت ایران در طرح ملی شدن صنعت نفت):
دکتر مصدق به عنوان یک حقوقدان، با حضور در مجامع بین المللی دفاع از حقانیت ملت ایران . در نتیجه ی دفاع منطقی و مستدل نخست وزیر و وکلای حقوقی ایران ؛ صدور رأی شورای امنیت سازمان ملل متحد و سپس دیوان بین المللی لاهه به سود کشور ما .

علت قطع رابطه سیاسی ایران با انگلیس در دوره نخست وزیری دکتر مصدق: (سیاست ایران در رابطه با انگلیس؛ تقاضای ایران از انگلیس بعد از رأی بین المللی به سود ایران): خواست دولت ایران پس از پیروزی در دادگاه لاهه، از انگلستان در پرداخت بدهی های شرکت نفت و خسارت های ناشی از تأخیر و غیره ؛ اما بدنبال عدم پذیرش این تقاضا توسط دولت انگلیس ؛ قطع رابطه سیاسی ایران با لندن

قیام 30 تیر

در تیر 1331 دکتر مصدق برای کاستن از نفوذ و قدرت دربار و مقابله با کارشکنی در اداره امور کشور: درخواست وی از محمدرضاشاه پهلوی در واگذاری اختیار وزارت جنگ و فرماندهی ارتش به او

علت درخواست دکتر در واگذاری اختیار وزارت جنگ و فرماندهی ارتش توسط شاه به او: برای کاستن از نفوذ و قدرت دربار و مقابله با کارشکنی در اداره امور کشور

علت استعفای مصدق از نخست وزیری در تیر ۱۳۳۱ه: در تیر ۱۳۳۱ درخواست دکتر مصدق از محمدرضاشاه پهلوی در واگذاری اختیار وزارت جنگ و فرماندهی ارتش به او ؛ برای کاستن از نفوذ و قدرت دربار و مقابله با کارشکنی در اداره امور کشور؛ اما مخالفت شاه با این تقاضا در نتیجه استعفای دکتر مصدق از مقام خود

واکنش شاه در مقابل استعفای دکتر مصدق: پذیرش آن و انتصاب بی درنگ احمدقوام توسط شاه به مقام نخست وزیری و تشکیل دولت

واکنش آیت الله کاشانی بدنبال انتصاب قوام به نخست وزیری و پیامد آن: در پی این رویداد، مخالفت آیت الله کاشانی با نخست وزیری قوام، دعوت مردم به مبارزه و اعلام جهاد در صورت عدم کناره گیری قوام از نخست وزیری و پوشیدن کفن همراه با ملت شرکت در پیکار شرکت؛ در نتیجه در روز ۳۰ تیر ۱۳۳۱ آمدن مردم به خیابانها.

علت تظاهرات مردم در روز ۳۰ تیر ۱۳۳۱ه: آیت الله کاشانی بدنبال انتصاب قوام به نخست وزیری اعلام مخالفت با نخست وزیری قوام، دعوت مردم به مبارزه و اعلام جهاد در صورت عدم کناره گیری قوام از نخست وزیری و پوشیدن کفن همراه با ملت شرکت در پیکار شرکت؛ در نتیجه در روز ۳۰ تیر ۱۳۳۱ آمدن مردم به خیابانها در حمایت از آیت الله کاشانی

واکنش دولت در مقابل تظاهرات ۳۰ تیر مردم: سرکوب تظاهرکنندگان توسط نیروهای نظامی و انتظامی و شهادت عده ای، واکنش شاه در مقابل قیام ۳۰ تیر (علت برکناری قوام؛ چگونگی رسیدن دکتر مصدق به نخست وزیری برای بار دوم): سرکوب تظاهرکنندگان توسط نیروهای نظامی و انتظامی و شهادت عده ای، با ادامه تظاهرات و اعتراض نمایندگان طرفدار نهضت ملی در مجلس شورای ملی، رضایت شاه به استعفای قوام و بازگشت مجدد دکتر مصدق به نخست وزیری به علت نگرانی شاه به خاطر به خطر افتادن موقعیت خود،

پیامد قیام ۳۰ تیر ۱۳۳۱ه: نخست وزیری دکتر مصدق و در اختیار گرفتن وزارت جنگ و فرماندهی نیروهای مسلح؛ همچنین منع شاه از برقراری ارتباط مستقیم با سفرای خارجی

اختیارات دکتر مصدق در دور دوم نخست وزیری: ۱. در اختیار گرفتن وزارت جنگ و فرماندهی نیروهای مسلح ۲. همچنین منع شاه از برقراری ارتباط مستقیم با سفرای خارجی
بروز اختلاف و تفرقه در نهضت

علل موفقیت نهضت ملی شدن صنعت نفت: ۱. آغاز نهضت با اتحاد و یکپارچگی احزاب و گروه های سیاسی و مذهبی مختلف بر محور مبارزه با استعمار انگلیس؛ ۲. از سر راه برداشتن موانع داخلی و خارجی یکی پس از دیگری با همدلی و یگانگی دکتر مصدق و آیت الله کاشانی، و کسب موفقیت های بزرگی

هدف از اتحاد و یکپارچگی احزاب و گروه های سیاسی و مذهبی مختلف در جریان نهضت ملی شدن صنعت نفت: بر محور مبارزه با استعمار انگلیس

برداشتن موانع داخلی و خارجی یکی پس از دیگری در جریان نهضت ملی شدن صنعت نفت: با همدلی و یگانگی دکتر مصدق و آیت الله کاشانی

علل بروز اختلاف و تفرقه در نهضت ملی شدن نفت: (اوضاع نهضت ملی پس از قیام ۳۰ تیر ۱۳۳۱): تغییر شرایط پس از پیروزی قیام 30 تیر؛ تبدیل همکاری و اتحاد رهبران، شخصیتها، احزاب و گروه های دست اندرکار نهضت بر اثر غلبه روحیه لجاجت، خودمحوری، قدرت طلبی و منفعت جویی های فردی و گروهی به تفرقه و دشمنی.

کودتای 28 مرداد

پیامد بروز اختلاف و تفرقه در نهضت ملی شدن نفت: با گسترش اختلاف ها و نزاع های سیاسی میان شخصیتها و گروه های ملی و مذهبی، به فراموشی سپرده شدن منافع کشور و اهداف نهضت ملی شدن نفت. بهره گیری دشمنان خارجی و عوامل داخلی آنان از تداوم و گسترش اختلاف و نزاع میان دکتر مصدق و آیت الله کاشانی و یاران و نزدیکان این دو شخصیت ملی و مذهبی، در نتیجه افزایش تلاش های ایشان برای نابودی نهضت و سرنگونی دولت دکتر مصدق

سیاست دکتر مصدق در دور دوم نخست وزیری: در این زمان، امید دکتر مصدق به پشتیبانی دولت آمریکا در ماجرای نفت از ایران اما آمریکا که از زمان جنگ جهانی دوم سیاست فعالی را درباره ایران در پیش گرفته بود، سرانجام جانب داری از دولت انگلستان و اتحاد با آن کشور در براندازی دولت مصدق .

اعتماد بیش از حد مصدق به آمریکا: و امید دکتر مصدق به پشتیبانی دولت آمریکا در ماجرای نفت از ایران اما جانب داری آمریکا از دولت انگلستان و اتحاد با آن کشور در براندازی دولت مصدق

طراحی کودتای 28 مرداد: حاصل توافق آمریکا و انگلیس . پس از ملاقات ها و مذاکرات نمایندگان و مأموران انگلیسی و آمریکایی، توافق آن دو کشور در اواخر سال 1331 درباره سرنگونی دولت مصدق و انتصاب سرلشکر فضل الله زاهدی به نخست وزیری .

چگونگی طراحی کودتای 28 مرداد: توافق آمریکا و انگلیس . پس از ملاقات ها و مذاکرات نمایندگان و مأموران انگلیسی و آمریکایی، توافق آن دو کشور در اواخر سال 1331 درباره سرنگونی دولت مصدق و انتصاب سرلشکر فضل الله زاهدی به نخست وزیری . اقدامات: براساس طرح مشترک انگلیس و آمریکا، ایجاد آشوب های خیابانی در ایران و به راه انداختن جنگ روانی علیه مصدق در مطبوعات در دستور کار شبکه جاسوسی دو کشور . علاوه بر آن، متقاعد نمودن محمدرضا پهلوی در اجرای کودتا به علت تردید وی در اجرای آن؛ توسط طراحان کودتا از طریق اشرف پهلوی و ژنرال نورمن شوارتسکف آمریکایی، فراهم شدن مقدمات اجرای کودتا با ورود مأمور ویژه سیا به ایران در اواسط تیر 1332 و ملاقات او با فضل الله زاهدی،

نقش دولت انگلیس و آمریکا در کودتای 28 مرداد: توافق آمریکا و انگلیس برای اجرای کودتا در ایران به منظور براندازی قانون ملی شدن نفت و سرکوبی دکتر مصدق . پس از ملاقات ها و مذاکرات نمایندگان و مأموران انگلیسی و آمریکایی، توافق آن دو کشور در اواخر سال 1331 درباره سرنگونی دولت مصدق و انتصاب سرلشکر فضل الله زاهدی به نخست وزیری . حمایت مالی و سیاسی دو لتهای انگلستان و آمریکا از اجرای کودتا؛

اقدامات انگلیس و آمریکا برای اجرای طرح کودتای 28 مرداد: براساس طرح مشترک انگلیس و آمریکا، 1. ایجاد آشوب های خیابانی در ایران 2. به راه انداختن جنگ روانی علیه مصدق در مطبوعات در دستور کار شبکه جاسوسی دو کشور . 3. علاوه بر

آن، متقاعد نمودن محمدرضا پهلوی در اجرای کودتا به علت تردید وی در اجرای آن؛ توسط طراحان کودتا از طریق اشرف پهلوی و ژنرال نورمن شوارتسکف آمریکایی، ۴. فراهم شدن مقدمات اجرای کودتا با ورود مأمور ویژه سیا به ایران در اواسط تیر ۱۳۳۲ و ملاقات او با فضل الله زاهدی،

نخست وزیر انتخابی انگلیس و آمریکا: سرلشکر زاهدی

متقاعد نمودن محمدرضا شاه برای اجرای کودتا توسط طراحان کودتا از طریق اشرف پهلوی و ژنرال نورمن شوارتسکف

آمریکایی

نقش دربار در کودتا: حمایت اشرف پهلوی از کودتا؛ متقاعد نمودن شاه در اجرای کودتا؛ برخورداری کودتاچیان از پشتیبانی سازماندهی شده گروه‌هایی از طرفداران شاه و دربار

چگونگی اجرای کودتا در روز ۲۸ مرداد: با نقشه و حمایت سیاسی و مالی دو لتهای انگلستان و آمریکا و عوامل داخلی آنان، اقدام به کودتا علیه دولت دکتر مصدق توسط واحدهایی از ارتش به فرماندهی فضل الله زاهدی برخورداری کودتاچیان از پشتیبانی سازماندهی شده گروه‌هایی از طرفداران شاه و دربار، در نتیجه تسخیر مراکز مهم دولتی در پایتخت و سرنگونی دولت دکتر مصدق

پایان کودتا: موفقیت کودتاچیان، تصرف مراکز مهم دولتی در پایتخت و سرنگونی دولت دکتر مصدق

اوضاع سیاسی ایران پس از کودتای ۲۸ مرداد: پس از موفقیت کودتا، نخست وزیر زاهدی و اعلام حکومت نظامی توسط وی . دستگیری و سپس محاکمه دکتر مصدق و تعدادی از همکاران و یاران نزدیکش؛ اعلام غیرقانونی بودن احزاب و گروه‌های سیاسی و روزنامه‌های مخالف و انحلال آن؛ در نتیجه ایجاد جو سرکوب و اختناق پس از کودتا

عاقبت مصدق: دستگیری و سپس محاکمه دکتر مصدق و تعدادی از همکاران و یاران نزدیکش پس از کودتا قرارداد کنسرسیوم: یک سال و اندی پس از کودتای 28 مرداد، توافق حکومت پهلوی با انگلستان و آمریکا درباره مسئله نفت و به موجب قرارداد کنسرسیوم، تولید و فروش نفت ایران به کنسرسیومی از شرکت‌های نفتی انگلیسی، آمریکایی، هلندی و فرانسوی . بر اساس این قرارداد استخراج نفت ایران توسط کنسرسیوم به مدت 25 سال و فروش نفت و در مقابل، پرداخت نیمی از سود خالص خود به کشور ما

وضعیت نفت ایران پس از کودتای ۲۸ مرداد: یک سال و اندی پس از کودتای 28 مرداد، توافق حکومت پهلوی با انگلستان و آمریکا درباره مسئله نفت و به موجب قرارداد کنسرسیوم، تولید و فروش نفت ایران به کنسرسیومی از شرکت‌های نفتی انگلیسی، آمریکایی، هلندی و فرانسوی . بر اساس این قرارداد استخراج نفت ایران توسط کنسرسیوم به مدت 25 سال و فروش نفت و در مقابل، پرداخت نیمی از سود خالص خود به کشور ما قرارداد کنسرسیوم میان: ایران؛ انگلیس، آمریکا، هلند و فرانسه.

مفاد قرارداد کنسرسیوم: استخراج نفت ایران توسط کنسرسیوم به مدت 25 سال و فروش نفت و در مقابل، پرداخت نیمی از سود خالص شرکتهای حاضر در کنسرسیوم به کشور ما

ادامه مبارزه پس از کودتا

چگونگی ایجاد نهضت مقاومت ملی: در شرایط جو سرکوب و اختناق پس از کودتا، پایه گذاری تشکلی توسط گروهی از شخصیت های ملی و مذهبی و از جمله تعدادی از استادان دانشگاه به نام نهضت مقاومت ملی و مخالفت با قرارداد جدید نفتی در نتیجه اخراج شماری از آنان از دانشگاه

هدف ایجاد نهضت مقاومت ملی: (مهمترین اقدام نهضت مقاومت ملی): مخالفت با قرارداد جدید نفتی

پیامد مخالفت پایه گذاران نهضت مقاومت ملی: در نتیجه مخالفت با قرارداد جدید نفتی؛ اخراج شماری از آنان از دانشگاه

واکنش آیت الله کاشانی قرارداد کنسرسیوم: اعتراض به آن

علت اعتراض گروهی از دانشجویان دانشگاه تهران در ۱۶ آذر ۱۳۳۲: اعتراض به برقراری روابط سیاسی مجدد با انگلستان و

سفر معاون رئیس جمهور آمریکا (ریچارد نیکسون) به ایران و تظاهرات علیه آن و شهادت سه تن از دانشجویان در جریان آن

واکنش و پیامد اعتراض گروهی از دانشجویان دانشگاه تهران در ۱۶ آذر ۱۳۳۲ به برقراری روابط سیاسی مجدد با انگلستان و

سفر معاون رئیس جمهور آمریکا (ریچارد نیکسون) به ایران: تظاهرات علیه آن و شهادت سه تن از دانشجویان در جریان آن

آن

12

مانا باشید. م. نوریان. دبیر ناحیه مشهد

کانال تخصصی "تاریخ من"

ناشر تخصصی درسنامه و نکات مهم دروس تاریخ

@tarikheman3

@TARIKHEMAN3